

Koprosesuiranje u cementnoj industriji: ISWA konferencija

Nevenka Nikolić, menadžer Zaštite životne sredine

Poslovno udruženje Cementna industrija Srbije (CIS), čiji član je i *Titan Cementara Kosjerić*, predstavilo je važnu ulogu koprosesuiranja otpada u cementnoj industriji na ISWA kongresu, najvećem svetskom kongresu koji se bavi upravljanjem čvrstim otpadom.

Ova konferencija, uz učešće i predstavnika Titan Grupe – Džordža Tagarinskog (George Tagarinski), pomoćnika generalnog direktora za razvoj u Titanovoj fabrici u Bugarskoj, održana je od 19. do 21. septembra 2016. godine, u Novom Sadu. Događaj je realizovan u organizaciji Međunarodne asocijacije za upravljanje otpadom (ISWA) i u saradnji sa Departmanom za inženjerstvo zaštite životne sredine pri Fakultetu tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu, kao i Asocijacijom za upravljanje čvrstim otpadom (SeSWA). Na konferenciji je učestvovalo preko hiljadu naučnika, predstavnika globalnih korporacija iz čak 65 zemalja, i eksperata koji su preneli svoja iskustva i praksu.

CIS panelisti: Džordž Tagarinski (George Tagarinski), Radmila Šerović, Dušan Stokić i Juraj Čiz (Juraj Ciz)

cementnim pećima kao održivim rešenjem za očuvanje prirodnih resursa i odgovorno upravljanje otpadom”.

Koprosesuiranje predstavlja proces korišćenja otpada kao sirovine i/ili kao izvora energije, kojim se za potrebe industrijskih procesa prirodne mineralne sirovine (reciklažom materijala) i fosilna goriva (obnavljanjem energije), zamenjuju alternativnim. U cementnim pećima se u koprosesuiranju najčešće koriste leteći pepeo, kao nusproizvod procesa sagorevanja uglja u termoelektranama, i granulisana zgura visoke peći, oboje kao zamena za prirodne mineralne sirovine. Za ponovno iskorišćenje energije upotrebljava se široki spektar različitih vrsta otpada, i to: otpadne gume, otpadni tekstil i plastika, ambalažni otpad, razne druge vrste industrijskog otpada, zatim tečni otpadi – otpadna ulja i rastvarači, kanalizacioni i uljani muljevi, kao i biomasa. Otpad koji služi kao alternativni izvor energije u procesu proizvodnje cementa mora proći kroz fazu pripreme, kako bi se obezbedio materijal stabilne kalorične vrednosti.

Glavna tema Kongresa obuhvatala je istraživačke izazove u primeni, kao i samu primenu savremenih rešenja za upravljanje otpadom, i u skladu sa tim Cementna industrija Srbije se predstavila temom „Koprosesuiranje otpada u

upravljanje otpadom, očuvanje prirodnih resursa i smanjenje emisija. Prednosti su:

- ☛ **Očuvanje neobnovljivih fosilnih goriva i zaštita životne sredine:** Koprocesuiranje omogućava smanjenje korišćenja neobnovljivih fosilnih goriva u procesu proizvodnje cementa, čime se sprečava i negativan uticaj njihove eksploatacije na životnu sredinu. Upotrebom alternativnih goriva, sa udelom od 39% u ukupnom utrošku goriva, evropska industrija cementa je u 2013. godini uštedela 6.000.000 tona uglja.
- ☛ **Smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte:** Smanjenom upotrebom neobnovljivih sirovina i fosilnih goriva (nafta, uglj, itd.) koje pruža koprocesuiranje, redukuje se emisija gasova sa efektom staklene bašte, odnosno daje se doprinos usporavanju klimatskih promena.
- ☛ **Sprečavanje negativnih uticaja usled odlaganja otpada na deponije:** Emisije na deponijama sadrže oko 60% metana, gasa čiji je potencijal globalnog zagrevanja 21 put jači od CO₂, tako da se koprocesuiranjem otpada, umesto njegovog odlaganja na deponije, smanjuje emisija metana.
- ☛ **Integrisanje pepela u klinker, čime se štede sirovine i smanjuje količina otpada koja bi, inače, završila na deponijama:** Cementna peć omogućava kompletno sagorevanje bez ostatka, odnosno tokom tog procesa pepeo se inkorporira u klinker jer sadrži mineralne elemente koji su, po prirodi, potrebni za klinker, i time se postiže ušteda u primeni prirodnih sirovina.

Važnost koprocesuiranja u cementnoj industriji – izlaganje gospodina Juraja Čiza (Juraj Ciz), predstavnika Ecorec-a

- ☛ **Smanjenje novih investicija i doprinos lokalnom zapošljavanju:** Otpad koji ne može da se reciklira, opštine mogu da pošalju cementarama na ponovno iskorišćenje energije i materijala, umesto da investiraju u postrojenja za upravljanje otpadom, kako bi se oslobodile tog produkta. Na taj način, cementna industrija može da ponudi rešenja za upravljanje otpadom, zahvaljujući čemu je koprocesuiranje najefikasnija mera za dostizanje ciljeva koje propisuju direktive EU, kao i za pospešenje efikasnosti rada deponija i povećanje broja radnih mesta u delatnostima sakupljanja i predtretmana otpada na lokalnom nivou.

- ☛ **Ušteda troškova goriva, naročito u periodu rasta cena goriva:** Proizvođači cementa su, razumljivo, zabrinuti za budućnost cene goriva, imajući u vidu trenutno rastući trend u tom domenu. Energija, inače, dostiže 30–40% operativnih troškova u proizvodnji cementa, i svaka prilika za smanjenje tih izdataka čini proizvođače konkurentnijim.

Mogućnosti i perspektive cementne industrije Srbije u zbrinjavanju otpada

Kao zemlja sa gotovo 3.600 deponija (165 opštinskih, 5 sanitarnih i ostalo su divlje deponije) i svakodnevnom prosečnom proizvodnjom od 0,87 kg otpada po glavi stanovnika, Srbija traži rešenje svog problema sa otpadom. Prema statistikama, u našoj zemlji je tokom 2015. godine generisano blizu 50.000.000 tona otpada, od čega 66,4% čini neopasni otpad. Najveći udeo generisanog otpada nastao je u sektoru rudarstva (oko 41.200.000 tona), a oko 6.000.000 tona otpada (pretežno pepela) od sagorevanja iz sektora snabdevanja električnom energijom. Od ukupne količine generisanog otpada, blizu milion tona je reciklirano, a oko 42.000.000 tona otpada deponovano.

Sa uposlenih 40% proizvodnih kapaciteta, cementna industrija Srbije danas koprocesuira blizu 50.000 tona otpada kao izvor energije i oko 320.000 tona otpada, pretežno letećeg pepela i granulisanе zgre visoke peći, kao sirovine, što znači da je ista količina prirodnih resursa (mineralnih sirovina) ostala očuvana, a emisija CO₂ smanjena za više od 200.000 tona.

Sa raspoloživim proizvodnim kapacitetom od 3.600.000 tona cementa godišnje, cementna industrija planira da do 2030. godine poveća učešće alternativnih goriva u procesu proizvodnje cementa, najmanje do 60%, što bi dovelo do smanjenja približno 40% emisije CO₂, usled smanjene upotrebe fosilnih goriva.

Kao što se može videti, CIS je dala svoj veliki doprinos zaštiti životne sredine, tako što je zbrinula znatne količine otpada u proteklom periodu. Takođe, izraženo je i uverenje da će domaća cementna industrija imati važnu ulogu u razvoju modernog upravljanja otpadom, i da će biti prepoznata kao pouzdan partner u rešavanju lokalnih i regionalnih izazova u procesu upravljanja otpadom u našoj državi.

Svi smo odgovorni u saobraćaju

Nikola Vajović, rukovodilac proizvodnje sirovinskog brašna i klinkera i pripreme goriva

Kao društveno odgovorna kompanija, *Titan Cementara Kosjerić* veliku pažnju posvećuje bezbednosti, kako svojih zaposlenih, tako i lokalnog okruženja, u kome ovu oblast uspešno razvija sa raznim interesnim grupama. Tokom proteklih godina organizujemo praktične radionice o raznim bezbednosnim temama, u kojima učestvuju đaci iz osnovnih škola „Mito Igumanović” u Kosjeriću i „Jordan Đukanović” na Vardi, sa područnim odeljenjima. Odličan odziv i angažovanje dece u takvim edukacijama, koje volonterski sprovode naši zaposleni, u saradnji sa opštinskim MUP-om i Dobrovoljnim vatrogasnim društvom, uveravaju nas da smo do sada znatno doprineli podizanju svesti o bezbednosti najmlađih sugrađana, uključujući njihovo pravilno ponašanje u saobraćaju.

Osvrnucemo se na jedan od aspekata saobraćajne kulture koji se odnosi na bezbednost pešaka. Statistika upozorava da je u 2015. godini svakoga dana 7 pešaka bilo povređeno u saobraćaju, a da je svaki drugi izgubio život na kolovozu. Za ovu činjenicu nisu odgovorni samo vozači. Oni bezuslovno moraju zaštititi pešake i omogućiti im bezbedno kretanje, a naročito na obeleženom pešačkom prelazu i prilikom zelenog svetla na semaforu.

Međutim, postoje situacije kada ni vozačka umešnost, poštovanje saobraćajnih propisa i refleksi nisu dovoljni da bi se nesreća izbegla. Prema postojećim podacima, svaka peta nezgoda u saobraćaju, u kojoj su učestvovali pešaci, nastala je njihovom greškom. Najčešće je reč o iznenadnom stupanju na

kolovoz (istrčavanju) ispred vozila koje je u pokretu, i to, po pravilu, van obeleženog pešačkog prelaza; prelasku ulice kada je na semaforu crveno svetlo za pešake; nepoštovanju znakova koje daje saobraćajac; kretanju autoputem, itd. Obaveza svakog vozača je, kako zakon nalaže, da mora smanjiti brzinu, ili da zaustavi vozilo, ako je to neophodno, kada primeti pešaka na kolovozu.

Da bi vozilo koje se kreće dozvoljenom brzinom od 50 km/h uspeo da se zaustavi na vreme, vozač mora uočiti pešaka na rastojanju od najmanje 23,4 metra (razdaljina između dve svetiljke u gradu je 25 metara). Od trenutka kada vozač primeti pešaka do pritiskanja kočnice prođe jedna sekunda, za koju automobil pređe 13,8 metara, a zatim još 9,6 metara dok se potpuno ne zaustavi. Tako se dobija minimalno bezbedno rastojanje da pešak u naseljenom mestu pređe ulicu, i to pod uslovom da je vozač na vreme reagovao.

Minimalno bezbedno rastojanje važi pod uslovom da je vozač koncentrisan, kolovoz suv, kočnice ispravne i pneumatici u dobrom stanju. U suprotnom, šanse da će do nesreće doći, uprkos matematički dovoljnoj razdaljini, drastično rastu. Primera radi, kada bi automobil koji se kreće navedenom brzinom od 50 km/h udario pešaka, on bi pretrpeo istu silu kao pri skoku sa visine od 10 metara, što je nešto više od trećeg sprata. Kako bismo ovakve slučajeve izbegli u praksi, obaveza svih nas učesnika u saobraćaju je da se ponašamo u skladu sa postojećim propisima i da u svakoj prilici punu pažnju posvetimo dešavanjima oko sebe, jer jedino tako možemo pravovremeno da odreagujemo i izbegnemo nesreću za koju je dovoljan samo trenutak nepažnje.

Otvorena vrata za interakciju sa društvom

Vladan Radenović, komercijalista na terenu i Aleksandar Anđelić, rukovodilac proizvodnje cementa

Dugogodišnjom manifestacijom „Dan otvorenih vrata”, integrisanom u politiku održivog razvoja, *Titan Cementara Kosjerić* nastoji da se što više približi svojim sugrađanima i saradnicima, doprinoseći kvalitetnijoj saradnji sa okruženjem. Potkrepljen bogatim edukativnim, dečijim i zabavnim programom, ovaj događaj tradicionalno poziva sve zainteresovane da posete fabriku i da se kroz celodnevno druženje upoznaju sa organizacijom kompanije.

Posetioci su učestvovali u bogatom zabavnom i edukativnom programu

Susret *Titanovih* zaposlenih i gostiju, ovoga puta organizovan 24. septembra 2016. godine i ozvaničen dobrodošlicom generalnog direktora, pružio je priliku za obilazak fabričkih postrojenja i komandnog centra, gde su učesnici od

Učenici Osnovne škole u poseti fabrici

Učesnici su imali priliku da dobiju objašnjenja o proizvodnji cementa, instalacijama i tehnologiji fabrike

Cementarinih stručnjaka dobili objašnjenja o proizvodnom procesu, modernim instalacijama i tehnologiji koja omogućava proizvodnju cementa u skladu sa ekološkim standardima. Posetiocima je prikazana prezentacija proizvodnog ciklusa u TCK, kao i video-materijal o istorijatu fabrike, započetom 1976. godine, čime je još jednom obeleženo 40-godišnje poslovanje i prisustvo kosjerske *Cementare* na tržištu.

Svojim kreativnim crtežima deca su ulepšala parking TCK

Blizu 140 posetilaca iz lokalne zajednice odazvalo se ovogodišnjem prijemu u *Titan Cementari Kosjerić*. Prisustvo sugrađana koji su porodično podržali akciju dalo je podsticaj načelu održivog razvoja, spremnom da izlazi u susret sadašnjim generacijama, ne ugrožavajući potrebe budućih naraštaja. Vitalni značaj tog opredeljenja TCK potvrđuje stalnom interakcijom sa svim društvenim akterima, a „Dan otvorenih vrata”, čiji se efekti ogledaju u zadovoljstvu i povezivanju učesnika, služi za ponos i dodatno jača posvećenost *Titanovog* kolektiva u realizaciji odgovornog poslovanja kompanije.

Timski uspeh vatrogasnog podmlatka

Igor Vuković, predsednik Dobrovoljnog Vatrogasnog društva iz Kosjerića

Na Okružnom vatrogasnom takmičenju, održanom 29. maja 2016. godine na Zlatiboru, u kategoriji vatrogasnog podmlatka, Dobrovoljno vatrogasno društvo Kosjerić je nastupilo sa dve ekipe (muškom i ženskom) i ostvarilo prvo mesto u obe konkurencije. Time je obezbeđeno učešće na šestom Državnom takmičenju vatrogasnog podmlatka, u okviru četvrtog Festivala vatrogastva u Srbiji, organizovanom od 8. do 10. jula, takođe, na Zlatiboru.

Podmladak Vatrogasnog društva ponosan na osvojene medalje

Vatrogasni podmladak, koji podrazumeva uzrast dece od 6 do 11 godina, takmiči se u dve discipline, čiji se rezultati objedinjuju u konačan zbir bodova. Prva vežba zahteva da se u što kraćem roku napuni ručna pumpa brentača, a zatim obori meta na udaljenosti od 3 metra. Druga, dvominutna štafetna trka u presipanju vode kofama od 3 litra, ima zadatak da se na 15 metara dugoj stazi prenese što više vode do cilja. Obe discipline podstiču aktivno učešće i jačanje timskog duha dece, i ujedno zahtevaju naporan rad i pripremu tokom cele godine.

Na ovogodišnjim takmičenjima vatrogasnog podmlatka, učestvovalo je 27 dečaka i devojčica iz Kosjerića, predvođenih trenerom Željkom Milićevićem i vođom ekipe Igorom Vukovićem. Njihovom zajedničkom uspehu doprinela je i podrška *Titan Cementare Kosjerić*, koja sa lokalnim vatrogasnim društvom ostvaruje dugogodišnju saradnju na polju unapređenja bezbednosne kulture svojih zaposlenih, dece školskog uzrasta i sugrađana.

Planinari „Subjela” u pohodu Sloveniji

Marija Marković, član Planinarsko-ekološkog društva „Subjel” iz Kosjerića

I ovoga septembra, zahvaljujući kontinuiranoj podršci *Titan Cementare Kosjerić*, tradicionalno smo posetili naše drage prijatelje iz Planinarskog društva „Loče”.

Proveli smo pet nezaboravnih dana sa njima, obilazeći prelepe predele Slovenije. Prva dva dana boravili smo u planinarskom domu „Litostrojska kuća”, odakle smo se peli na Sorišku planinu i njen vrh Lajnar, koji se nalazi na 1549 m nadmorske visine. Narednih dana, smešteni u selu Loče kod Slovenskih Konjica, učestvovali smo u planinarskoj maršruti i osvojili nekoliko bronzanih medalja, kao priznanje za vernost planinarenju u tom kraju. Takođe, na obližnjoj planini Rogle

uživali smo u vožnji bobom i prekrasnoj panorami. U slobodno vreme posetili smo grad Škofja Loka, stari grad u Ljubljani i jezera Bohinj i Bled.

Slovenački predeli – zadovoljstvo i izazov za planinare

Bezbednosne prezentacije za *Titanove* saradnike

Nina Vasović-Mijačević, menadžer Nabavke

Simulacija požara u saradnji sa Vatrogasnim društvom iz Kosjerića

Dobre prakse koje sprovodimo u okviru Bezbednosti i zdravlja na radu, kao prioriteta odgovornog poslovanja, nastojimo da prenesemo i našim saradnicima iz lokalne zajednice, za koje od 2015. godine realizujemo interaktivne prezentacije znanja i iskustva, u cilju što kvalitetnijih zajedničkih aktivnosti. Pozitivne reakcije učesnika motivisale su nas da 29. septembra 2016. godine organizujemo seminar za lokalne izvođače radova i prevoznike, pod nazivom „Bezbednost pre svega”. Tom prilikom obradili smo nekoliko značajnih oblasti:

- ❑ Analiza incidenata na polju Bezbednosti i zdravlja na radu, u fabrikama Titan Grupe;
- ❑ Bezbednost u vožnji i upotreba telefona tokom upravljanja motornim vozilom;
- ❑ Simulacija gašenja požara: pokazna vežba, u saradnji sa Vatrogasno spasilačkom jedinicom iz Kosjerića.

Prepoznavanje nebezbednih uslova je sastavni deo unapređenja sistema bezbednosti u *Titan Cementari Kosjerić*. Ukoliko se dogodi, incident treba da posluži kao korisna pouka, kako bi se sprečila ponovna greška. Da bismo imali što širi uvid u ovu problematiku, analizirali smo nezgode na radu koje su se u prethodnom periodu desile u fabrikama Titan Grupe i velikih svetskih kompanija. U nekim slučajevima, naizgled bezazlene situacije i trenutak nepažnje izazvali su

rizik koji za posledicu može imati lakšu, težu ili fatalnu povredu zaposlenog, kao i oštećenje imovine. U *TCK* smatramo da se svaka povreda može izbeći i delujemo preventivno kad god je to moguće. Jedan od vidova je i deljenje iskustava, kroz interaktivnu diskusiju o primerima bezbednosnih incidenata, svojstvenih situacijama u kojima se naši saradnici svakodnevno nalaze. Kroz kratku prezentaciju o upotrebi mobilnih telefona tokom vožnje, pod nazivom „Kad voziš, parkiraj telefon”, želeli smo da podignemo svest naših prevoznika o posledicama izazvanim nedostatkom pažnje usled korišćenja mobilnih aparata. Zajedno smo se podsetili i osnovnih zakonskih odredbi, kao i preporuka stručnjaka kojih se treba pridržavati tokom vožnje.

U saradnji sa Vatrogasno spasilačkom jedinicom, obezbedili smo kratku obuku, na temu postupanja u slučaju požara. Pored upoznavanja sa uzrocima njegovog nastanka, posebnu pažnju smo posvetili pristupanju požaru u saobraćajnoj nesreći, kao i mogućim uzročnicima, zavisno od materije koju vozilo prevozi. Organizovana je i javna pokazna vežba za upotrebu protivpožarnog aparata i simulaciju gašenja požara. Prisutni su pokazali veliko interesovanje za ovaj trening i u njemu su aktivno učestvovali.

Prema anketi o kvalitetu i korisnosti prezentacije, svih 35 učesnika su dali pozitivne komentare i preporučili nastavak sličnih praksi. Planom za Održivi razvoj do 2020. godine, *TCK* predviđa da se ovakvi sastanci održavaju minimalno 2 puta godišnje, kako bi se razmenom znanja i dobrih praksi između kompanije i saradnika zajednički razvijala svest o značaju Bezbednosti i zdravlja na radu, a time unapredila i saradnja sa lokalnom zajednicom u kojoj poslujemo.

Naše bebe

Davor Milović (Kvalitet) dobio je ćerku Teu

Radovan Radosavljević (Proizvodnja cementa) dobio je sina Nikolu

Miloš Karaklajić (menadžer Mašinskog održavanja) dobio je ćerku Krunu

Pravilnom higijenom ruku štitimo zdravlje

Jelena Čebić, referent za radne odnose i obračun zarada i
Svetlana Milić Petrović, pomoćni računovođa za poslove
trezora i primenu poreskih propisa

Sredinom XIX veka doktor Ignaz Phillip Semmelweiss, iz Mađarske, otkrio je važnost higijene, uvidevši da je puerperalna sepsa (babinja groznica) zarazna bolest i da se njena učestalost drastično može smanjiti ukoliko medicinsko osoblje redovno pere ruke. Zato je odmah odredio stroge mere čistoće i uveo obavezno pranje ruku pre svakog pregleda.

Putem prljavih ruku – kroz usta, nos, spojnicu oka ili preko oštećene kože – u organizam se mogu uneti potencijalni uzročnici mnogih zaraznih bolesti koje izazivaju određeni mikroorganizmi: bakterije, virusi i gljivice. S obzirom da tokom svakodnevnih aktivnosti dolazimo u dodir sa mnoštvom štetnih mikroorganizama iz okoline – preko radnih površina, predmeta

ljudi, životinja, itd, važno je znati da redovno i pravilno održavanje higijene ruku predstavlja dobar, jednostavan i jeftin način za očuvanje našeg zdravlja.

Na taj način sprečićemo širenje većine zaraznih bolesti, kao što su prehlada, grip, zarazna žutica i mnoge druge infekcije koje se mogu preneti nečistim rukama. Takođe, posekotine, ogrebotine i rane na rukama treba zaštititi zavojima, flasterima ili rukavicama kako bi se suzbio prodor patogenih klica preko osetljive kože.

Pravilno higijensko pranje ruku podrazumeva sledeći postupak:

- ❑ skinuti prstenje i ostali nakit;
- ❑ ruke pokvasiti tekućom, ako je moguće toplom vodom;
- ❑ nasapunati i dobro istrljati celokupnu površinu ruku: dlanove, nadlanice, prostor između prstiju, područje ispod noktiju, kožu oko zgloba šake – sve u trajanju od 30 sekundi;
- ❑ isprati navedene površine pod tekućom (toplom) vodom;
- ❑ osušiti – obrisati ruke.

Temeljnim pranjem ruku štitimo lično zdravlje i doprinosimo zdravstvenoj prevenciji kolektiva.

Kutak za poeziju

U susret novogodišnjim praznicima, sa velikim zadovoljstvom i u ovom izdanju TCK Novosti, objavljujemo jednu od pesama našeg kolege Dragomana Todorovića Toša (Automatika). Nadamo se da će to biti podstrek svim kolegama u TCK da svojim kreativnim radovima ulepšaju strane našeg internog glasila.

Nova godina

Prosipa se srma sa nebeskog
svoda, studen srebri ogolelo
granje. Mraz ponosno po
megdanu hoda da ovenča
novo krunisanje.

Kraljica se noćas kočijaši,
kraljevinom u predelu snova,
s poklonima u medenoj čaši,
baš u pola noći stići će nam
Nova.

A u ponoć, u dvanaest sati,
čestitke će, zlatne, deliti za
želje, i poklone svima darivati
za godinu Novu, zdravlje i
veselje.

Desiće se ljubav i zagrljaj
nežan, u trenutku osetićes
sreću, i poljubac neki
neizbežan, za godinu Novu,
dolazeću.

**Svojim kolegama i njihovim porodicama,
saradnicima, sugrađanima, kao i svim
čitaocima naših novina, Titan Cementara
Kosjerić želi srećnu i uspešnu 2017.
godinu!**

Udruženim snagama za lepši Han

Dejan Jovanović, komercijalista na terenu i Nevenka Nikolić, menadžer Zaštite životne sredine

Poslujući prema načelima društvene odgovornosti, *Titan Cementara Kosjerić*, u saradnji sa KUD-om „Maksim Marković” iz Kosjerića, organizovala je volontersku akciju farbanja ograde i krečenja prostorija Hana, najstarije sačuvane građevine u našem kraju.

Sprovedena u subotu, 10. septembra 2016. godine, ova aktivnost predstavljala je nastavak radova na održavanju unutrašnjeg i spoljašnjeg prostora vremešnog turskog zdanja, sagrađenog u 19. veku, čije je renoviranje finansirala *Cementara*. Inicijativu je podržalo preko 50 učesnika iz *TCK* i ansambla „Maksim Marković”, koji će ubuduće imati bolje uslove za pripremanje svog folklornog programa u ulepšanom i bezbednijem ambijentu istorijskog spomenika.

Ulepšani Han posle radova na održavanju zgrade i volonterske akcije

vreme četvoročasovne akcije u kojoj su, uz pauze za osveženje i sendviče, volonteri stigli da okreće prostoriju za probe, ofarbaju celu ogradu terase i oboje klupe na platou zgrade. Tako će našoj deci i mladima koji igrom i pesmom čuvaju narodnu tradiciju biti omogućeno da borave i uvežbavaju koreografije u doteranom prostoru prepoznatljivog gradskog objekta. Osim tog primarnog cilja, ovom inicijativom postignuto je da se i drugi akteri u lokalnoj zajednici priključe akciji, što sopstvenim volontiranjem, što doniranjem potrebnog materijala.

Volontiranje je prilika da svi pokažemo šta možemo da uradimo za opšte dobro, da osnažujemo vlastite sposobnosti i učestvujemo u razvoju zajednice u kojoj živimo i radimo. Za našu *TCK*, kao značajnog lokalnog poslodavca, ovakve akcije su deo korporativne kulture i redovno ih promovišemo svojim zaposlenima. Tako i protekla akcija uređenja Hana dokazuje da zajedničkim snagama i radom možemo učiniti mnogo – za pojedince i okruženje. Zahvaljujemo svim kolegama koji su učestvovali u projektu i pozivamo ih da nam se i sledeći put pridruže u ovakvim poduhvatima.

Vredni volonteri KUD-a „Maksim Marković” iz Kosjerića

Kako volonteri nisu mogli da izvrše sve radove, pre njihovog angažovanja već je bilo obavljeno: gletovanje prostorija, zamena nebezbednih delova poda u sali i na terasi, hoblisanje i lakiranje poda u sali za probe, zamena oštećene ograde terase i postavljanje fasade na prednjem zidu Hana.

Akciju je u ime kompanije zvanično pozdravio Dragan Mijailović, menadžer Bezbednosti i zdravlja na radu, i u skladu sa *Titanovim* osnovnim načelom „Bezbednost pre svega”, predstavio najvažnija bezbednosna pravila za farbanje i krečenje, kao i moguće opasnosti i štetnosti tokom izvođenja ovih radova. Kao i u dosadašnjim sličnim prilikama, *Cementara* je učesnicima obezbedila alat i neizostavnu zaštitnu opremu: naočare, rukavice i odela za jednokratnu upotrebu, uz uniformne majice i kačkete, koji će podsećati na zajednički doprinos uređenju lokalne sredine. Timski duh, druženje i dobro raspoloženje bili su uočljivi ispred Hana za

Učesnici volonterske akcije uređenja Hana